

Eesti maaelu arengukava 2007-2013 seirekomisjoni VI istung

PROTOKOLL

Tallinn

11. juuni 2008 nr. 6

Algus kell 10.00, lõpp kell 16.00

Juhatas: Toomas Kevvai

Protokollis: Katre Kets

Osalesid: Toomas Kevvai, Enn Sökk, Kaja Kesküla, Kalev Kreegipuu, Agu Laius, Merit Mikk, Kaul Nurm, Kalle Reiter, Epp Rimmelg, Mari Lahtmets, Margus Timmo, Ants Varblane, Sirje Vinni, Üllas Hunt

Puudusid: Henno Nurmsalu, Marina Kaas, Ermo Kruuse, Aavo Mölder (asendas Kalev Kreegipuu), Kaja Peterson (asendas Silvia Lotman), Andrus Pirso, Sirje Potisepp, Eedi Sepp, Mai Talvik, Vahur Vingisaar, Aret Vooremäe (asendas Sirje Tamkõrv), Rando Värnik

Kutsutud: Jüri Rute, Jaanus Hämmal, Monika Lublo, Ege Ello, Kadri Koel, Sigmar Suu, Sille Rähn, Anneli Kimmel, Katre Kets, Ülle Puusta, Kai Kalmann, Katrin Rannik, Marko Gorban, Ove Pöder, Margus Palu, Reet Vaiksalu, Mati Tõnismäe, Toivo Nõvandi, Andres Oopkaup, Pille Koorberg, Livi Rooma.

Päevakord:

1. Sissejuhatus: Toomas Kevvai
2. Ettekanne: 2007. aasta seirearuanne (MAK 2007 – 2013) – Sille Rähn ja Reet Vaiksalu
3. Ettekanne: Ülevaade teavitustegevustest – Margus Palu
4. Ettekanne: MAK 2007-2013 muudatused – Ove Pöder
5. Ettekanne: Meetme 1.9 „Tootjarühmade loomine ja arendamine” tutvustus – Ülle Puusta
6. Ettekanne: Meede 3.1 „Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas” suurprojektid – Kai Kalmann
7. Muud küsimused – Mahe-põllumajandusmeetme tulevik ja hindamiskriteeriumide heakskiitmine, mida on käsitletud enne Euroopa Komisjoni (EK) poolt MAK 2007-2013 heakskiitmist toimunud seirekomisjonidel.

1. Sissejuhatus ja päevakava tutvustus

Sissejuhatusete tegi ja päevakava tutvustas Toomas Kevvai.

MAK 2007-2013 seirekomisjoni VI istungi päevakava on kavandatud mahukas, teemad huvitavad ja oodata on elavat arutelu.

Peamised teemad: seirearuanne 2007. aasta kohta eesmärgiga aruanne heaks kiita EL-ile esitamiseks (EKle esitamise tähtaeg 30.06.), ülevaade teavitustegevustest, MAK 2007-2013 esimesed muudatused, uue meetme lisamine MAKi (meede 1.9). Muude küsimuste all on kavas käsitleda pikemalt mahepõllumajandusmeetme tulevikku, sisuliselt heaks kiita nende meetmete valikukriteeriumid, mida arutati seirekomisjonide istungitel, mis toimusid enne ametlikku MAK 2007-2013 heakskiitmist.

Ettepanekuid päevakorra kohta ei olnud.

Euroopa Komisjoni DG AGRI (põllumajanduse ja maaelu peadirektoraat) esindaja Jüri Rute osales vaatlejana.
Istungil toimub lindistamine protokollis jaoks.

2. 2007. aasta seirearuanne (MAK 2007 – 2013)

Ettekande tegid Sille Rähn ja Reet Vaiksalu.

Arutelu:

K. Kreegipuu: Mitu küsimust. 1. II telje seiret teostab Põllumajandusuuringute Keskus (PMK), kuidas on I telje seirega?

T. Kevvai: I ja III, tegelikult ka IV telje seire osas oleme ette valmistamas konkurssi seiraja leidmiseks. Leiame, et kõige õigem seda tegema oleks Maaülikool, kuid praegu käivad konsultatsioonid Euroopa Komisjoniga (EK-ga), kas meil on võimalik seda selliselt lahendada.

K. Kreegipuu: Kas Maaülikool lisanduks ka sinna nimekirja, kes saavad tehnilist abi?

T. Kevvai: Jah. Täheandab sisuliselt lisandub sellesse nimekirja, kes saavad tehnilist abi, läbi ministeeriumi.

K. Kreegipuu: Aruanne küll ütleb, et 2007. ja 2008. aasta andmeid ei saa võrrelda, kuid siiski, kas hetkeseisu põhjal on võimalik teha mingeid järeldusi taotlejate arvu suhtes?

T. Kevvai: I telje meetmete 1.4.1 ja 1.4.2 osas tuli meil ca 20-25% rohkem taotlusi, kui oli eelarves vahendeid ette nähtud. Seda võib pidada suhteliselt normaalseks tulemuseks sellise paremusjärjestuse põhjal rahastavate meetmete puhul.

Meetmele 1.8 tuli nii palju taotlusi kui oli ressursi ja praktiliselt kõik taotlused said rahuldatud. Külaarengu meetme osas tuli taotlusi vähem kui oli ressursi (väljaarvatud mõne maakonna osas, kus jäi veidi ressursi puudu). Meede 3.1 väikeprojektid, seal taotleti praktiliselt täis kahe aasta eelarve. Mis puudutab II telje meetmeid, siis seal on taotlejate arv piiratud juba olemasolevate hektarite või muude selliste näitajatega. Nii, et seal tuli taotluste arv suhteliselt prognooside lähedaselt.

Ise hindaks, et kui taotlusi tuleks murdosa sellest, palju meil eelarve on, siis küsiks, kas me oleme midagi valesti teinud või liiga kitsad valikukriteeriumid teinud. Tänapäevane situatsioon minu hinnangul on, et nii eelarve kui ka taotluste arvu oleme suhteliselt õigesti prognoosinud.

K. Kreegipuu: On tehtud ettepanek, et tuua raha tagantpoolt ettepoole, seda eriti meetmete 1.4.1 ja 1.4.2 osas. See on saanud ametlikult eitava vastuse. Paljud on küsinud, milline on võimalus, et nõ. tagasilükatud ja juba tehtud investeeringute taotlused uuesti esitada järgmises voorus.

T. Kevvai: Eelarve üle otsustab minister ja tema seisukoht on, et ei hakata raha ette ära kulutama. Nii palju kui on kinnitatud eelarveks, nii palju saab ka kasutada. Vastasel juhul muutuvad meie enda diskussioonid siin valikukriteeriumite üle ka suhteliselt mõttetuteks. Teine küsimus on ka see, et oleme välja öelnud, et me teeme igal aastal ikkagi taotluste vastuvõtu. Kui me nüüd hakkaks raha ette poole tõstma, siis tähendaks see seda, et me sel aastal taotlusvooru ei avaks või ei avaks näiteks aastal 2012. Siis jääks sinna mingi 2-3 aastane vahe. Mis puudutab uuesti esitamist või seda skeemi, nagu meil oli esimesel taotlusvoorul, kui erandina sai esitada ka taotluse investeeringutele, mis olid taotlemise hetkel juba tehtud, siis oleme EK seisukohtadest nii aru saanud, et sellist lähenemist ei peaks me enam rakendama.

J. Rute: Ei oska seda kommenteerida.

T. Kevvai: RAK 2004-2006 meetme 3.1 raames on Valitsus vastu võtnud otsuse kõik ülejäänud vahendid suunata joonealuste taotluste rahastamiseks kui EK muidugi sellega nõus on.

J. Rute: Ilmselt pole EKl midagi suurt vastu vaielda.

T. Kevvai: Kuidas kommenteerib EK juba tehtud investeeringute toetamist sügisel? Rahandusministeerium pole vastu olnud, kuid kui olen konsulteerinud EKga, siis nende seisukoht on, et ei peaks enam sellist lähenemist rakendama. Seda peab veel EKga üle konsulteerima, kuid siseriiklikult ei ole vastuseisu. Kuigi on põhimõtteline küsimus kui kaua toetame tehtud investeeringuid. EK tegelikult on rõhutanud, et me peaks lähtuma printsipist, et investeering tehakse siis kui toetus saadakse, mitte ei antaks toetust tehtud investeeringule. Sest muidu kaob ära see investeeringutoetuse mõte.

J. Rute: Püüame vältida väga üheseid hinnanguid.

T. Kevvai: Selge. Üritame veelkord EKga läbi rääkida ja konsulteerida.

K. Kreegipuu: Põhimõte peaks olema see, et esitada ei peaks saama need, kelle investeering on tehtud eelmisel või üle-eelmisel aastal, vaid taotluse võiksid esitada need, kes on taotluse esitanud nüüd 2007-2008 aastal, kuid kelle jaoks ei jätkunud eelarvelisi vahendeid.

T. Kevvai: Protokollis mõttes küsime EKlt üle.

K. Nurm: Kommenteerin kahte meedet. Noor talunik on selgelt alaplaneeritud ja sellele olen ka kogu ettevalmistusperioodi ajal tähelepanu juhtinud. Nagu nüüd nähtub, see on koguni kolm korda lõhki taotletud. Seetõttu kutsun komisjoni üles arutlema teemal, kuidas oleks võimalik seda meedet jõulisemalt rahastada, kust raha ümber tõsta. See on oluline meede nii Eesti kui EL kontekstis. Meetmed 1.4.1 ja 1.4.2 osas tuleb tõe huvides tunnustada, et Talupidajate Keskkliit ei toeta rahade ümbertõstmist tagant ettepoole ja põhjused samad, mis Kevvai välja tõi.

T. Kevvai: Vabandan, kuid ei jätnud meelega mainimata noortaluniku meedet ja õige ka see, et taotleti rohkem kui kolmekordselt üle ettenähtud eelarve. Kuigi ka selles meetmes on kahe aasta rahad kasutada. Kuigi saan aru Kaul Nurm'i mõttest, ei pea see iseenesest kohe tähendama, et peame leidma fundamentaalseid täiendavaid vahendeid, sest need vahendid saavad tulla sealt, kust needsamad noortalunikud saavad taotleda teisi toetusi.

K. Reiter: Andes hinnangut aruandele ja kuulates ettekannet, et 2007 läks kiireks, kui lubati palju meetmeid käivitada. Aruandes on tehtud palju vihjeid aastaks 2008. 2008 sügisel peame käivitama mitmed uued meetmed ning avatakse uued taotlusvoorud. Kas on reaalne, et kõik meetmed, mida lubatakse avada 2008 sügisel, on ka võimalik? Mulle tundub, et see, mida kinnitama peame, on ebareaalne. Kui sellised lubadused avaldatakse, siis tuleb nendest ka kinni pidada. Sügis on väga limiteeritud aeg ja kui me selle sisse kirjutame ning avalikustame, siis peame sellest ka kinni pidama.

T. Kevvai: Iseenesest nõus, et 2007 oli kiire ja me üritasime teha parimat. Kas parim oli parim, on iseasi. Samas on II vooru käivitamine alati lihtsam kui I vooru käivitamine. Käib tihe suhtlemine PRIAga ning ajakavad, mida oleme esitanud, kasvõi need samad mida me sügisest räägime, ma usun peavad suure tõenäosusega vett.

J. Rute: 2 küsimust: üks puudutab meedet, mis oli kõige rohkem teemaks EKga läbirääkimistel - Natura 2000 poollooduslike koosluste toetus. Suhteliselt hästi on toimunud üleminek põllumajandusliku keskkonnameetmele, aga millised on lõplikud tulemused? Mitu taotlejat ja mitu hektarit jäi üheaastasesse skeemi? Teine küsimus

puudutab Natura 2000 alade määramist. Komisjonis on olnud kuuldusi, et osade Natura-alade määramisel on olnud ebatäpsusi? Kas Natura 2000 alade osas tuleb muudatusi?

T. Kevvai: 1. küsimusele vastuseks, et taotlejaid oli 704 ja 15 500 ha. Kokku taotleti 2007. aastal toetust 45 milj. eest ja sellest makstakse üheaastase toetusena välja alla 3 milj.kr.

J. Rute: Nendega siis korras, rahad makstud, kohtuasju ei ole tulemas?

T. Kevvai: Raha makstakse esmajärjekorras välja neile, kes võtsid pikaajalise kohustuse ja hiljem neile, kes valisid üheaastase toetuskeemi.

S. Lotman: Plaanitud oli 45 milj. ja nii taotletigi, aga see pind on 20 000 ha väiksem kui selle raha eest plaaniti.

R. Vaiksalu: Indikaatorid on kogu seitsmeaastase perioodi kohta.

T. Kevvai: Eeldame ikka, et järgmistel aastatel tuleb nii taotlejaid kui pindala juurde. Oleme ka ise veidi mures Natura alade määratlemise pärast, ja seda nii Natura-metsa kui ka muu Natura osas. Eurotoetuste maksmine mingile alale on nagu kvaliteedikontroll. Loodetavasti nii Erametsakeskus kui ka Keskkonnaministeerium (KKM) mõistavad, et ees on suur töö ja need alad tuleb täpsustada. Nii, nagu meie oma meetmete avamisega, siis ilmselt ka KKM kunagi kiirustas nende alade määratlemisel, kuid nüüd saavad inventeerimisel need üksikuid ebatäpsused parandatud. See töö käib edasi ja olukord kogu aeg paraneb.

A. Varblane: Meetme 1.8. osas küsimus. Kogu aeg räägime ikka põllumaade maaparandusest. Kas on teada ka kui palju metsamaadele seda jagati?

M. Tõnismäe: Täpsed andmed peas pole, kuid aktiivsus oli eriti metsateede osas ning metsamaade kuivendamiseks. On näha, et selles osas aktiivsus ja huvi kogu aeg kasvab.

K. Kreegipuu: Ettepanek lõhkiläinud meetmete osas. Nii noortalunike kui ka 1.4.1 ja 1.4.2 osas oli esitatud taotluste arv ebaproportsionaalselt suur. Kui teha ikkagi veel üks analüüs potentsiaalsete taotlejate osas, rahade etteotmise võimalus suhteliselt raske, kuid õiglane oleks nii nende noortalunike osas, kes vahepeal saavad 40 aastat vanaks kui ka investeringute osas. Ettepanek võimalikku edaspidiste taotluste arvu kui ka potentsiaalseid taotlejaid veelkord analüüsida.

T. Kevvai: Mul oleks põhimõtteline ettepanek, et tegelikult ei tohiks kasutada sõna „lõhkiläinud“, sest me ju eeldame iga taotlusvooru puhul, et taotlusi tuleb rohkem kui meil raha on. Miks räägime siin järjekriteeriumitest, kui iga kord kui tuleb rohkem taotlusi kui eelarves raha, teeme ettepaneku kõik taotlused rahuldada. Ettepanek seirekomiteele võtta seisukoht, et paremusjärjestus kui selline on olemas, seda rakendatakse iga kord ja eesmärk on alati esitatud taotlustest paremad välja selgitada. Ja selleks seirekomitee siin on. Ja sellest seisukohast me täna ka uusi meetmeid hakkame arutama. Mis puutub riigieelarvesse, et sealt raha juurde küsida, siis ma väga kahtlen kuna valitsuse otsus on olnud, et kõiki struktuurifonde ja Maaelu arengu fonde ja Kalandusfonde finantseeritakse nõutaval minimaalsel määral ja ma ei kujuta ette, et meil tänasel hetkel oleks väga suurt õigustust minna Valitsusse küsima täiendavaid vahendeid paremusjärjestuses joone alla jäänud taotluste rahuldamiseks. Aga ehk Rahandusministeerium annab oma kommentaari.

M. Lahtmets: Noortaluniku meede nagu kõik teised on vajalikud mingite eesmärkide saavutamiseks. Loomulikult ei ole alust arvata, et noortalunikud ei oleks seda toetust väärt, aga kui me vaatame suuremas plaanis, kuidas riigivahendeid, sealhulgas EL ja teiste fondide vahendeid kasutatakse, siis kõigeiks, mida teha tahetakse vahendeid ei

jätku, see on kurb, see on masendav, aga see on nii. Kui nüüd tulla asjaolu juurde, et millegi järgi tuleb ju valida kuidas vahendeid kasutada, siis ühelt poolt on MAKiga Eesti riik saanud võimaluse kasutada päris suures ulatuses ühe EL fondi vahendeid. Teiselt poolt on MAKiga Eesti riik võtnud kohustuse paljudes valdkondades midagi ära teha, saavutada mingid tulemused, täita mingid indikaatorid. See tähendab, et me ei saa ühte või kahte või ka nelja meedet ebaproportsionaalselt suuremalt finantseerida olukorras, kus mõne teise meetme eesmärgid võivad siis jääda saavutamata, mis võib tähendada tagantjärele riski, et osa MAK vahendid nõutakse Eesti riigilt tagasi. Teha sisuliselt MAKi rakendamise esimese aastal otsuseid mingisse meetmesse arvestatavalt raha juurde suunata veel avanemata meetmete arvelt, toob kaasa riski, et paari aasta pärast oleme lõhkise küna ees, et kuskil on mõned tulemused mõne tegevuse osas saavutamata. Nende jaoks tuleb mõnelt muult tegevuselt kavandatud ja loodetud vahendid ära võtta, siis pikas perspektiivis ei pruugi see olla töötavam lahendus kui need, mida kasutatakse praegu. Ja korraks tuli ka jutuks riigieelarve kavandamise ja 2008 aasta eelarve kärpimise protsess, siis valitsuskabinet on teinud põhimõttelise otsuse, et välisvahenditega, sealhulgas MAKi vahendite kasutamist kindlasti ei panda riski alla. Valitsus on otsustanud, et välisvahendeid kasutatakse ära maksimaalselt võimalikus ulatuses minimaalselt nõutava kaasfinantseerimise määra kohustusliku osa tagamisega.

T. Kevvai: M. Lahtmets ütles selge sõnumi ja me peame seda reaalsust arvestama lähtudes praegusest Eesti majanduse seisust. EL vahendid peavad olema tagatud sellel tasemel nagu on kokku lepitud, aga me peame seda vaatama selles valguses, et on hea, et Valitsus on vastu võtnud sellise otsuse ja mitte selles valguses, kuidas raha juurde saada.

M. Lublo: Mul on küsimus tehnilise abi kohta. Kui ma vaatan, et taotlusi kokku on esitatud 37 milj. kr eest ja väljamakseid on 36 milj. kr eest, siis kas need sisaldavad ka 2008. a. tehtud väljamakseid.

S. Rähn: Väljamakstud summa on ikka 2007.

M. Lublo: Kui SA Erametsakeskuse eelarve oli 3,5 milj ja kui siin on ainult 1 milj. kr vähem väljamakstud kui taotleti.

S. Rähn: Selles mõttes ma jään täpse vastuse võlgu ja ma pean need andmed üle vaatama.

K. Nurm: Lihtsalt tahaks öelda ühe kommentaari. Kui te panite tähele ega ma ei nõudnud oma sõnavõttus, et tänava aasta peaks noor talunike meetmele kuskilt raha juurde saama. Jutt oli sellest, et see meede on selgelt alplaneeritud. Minu kommentaar on, et seda planeerimise apsakat tuleks tunnistada ning kui me tulevikus näeme, et kusagil meetmel jääb raha üle, siis näeme selgelt kohta, kuhu tuleks raha juurde panna ja läheks selgelt eesmärgipäraselt. Pigem seda teemat tuleks hoida tähelepanu all ja võib olla peaks ka selle meetme tingimused uuesti lauale tõstma, et vaadata nende kogemuste valguses, mida me sellest vooorst saime, tegemist on ju ka uue meetmega.

T. Kevvai: Kindlasti püüame nii püsihindamise käigus kui ka PRIAga selle vooorst tulemusi arutades vajadusel välja tulla ettepanekutega kas siis hindamispaketi muutmise osas või siis lõppkokkuvõttes kui on tõsine vajadus (ja see tõsine vajadus saab välja tulla vahetahandamise käigus) siis ka eelarve muudatuste osas. MAKi eesmärk ei saa olla anda 100% kõigile toetust, seega küsimus saab olla ikkagi valikukriteeriumitest.

K. Nurm: Me ei räägigi 100%st.

S. Lotman: Alammeetmel 1.4.1 on palju erinevaid eesmärke MAKis: tööhõive, parem tehnoloogia, samas ka jälle loomade heaolu ja keskkonna küsimused. Kas nendes

taotlustes on kuidagi võimalik ka neid eesmärke hinnata – kui palju oli näiteks loomade heaolu jaoks või kui palju millegi muu jaoks. Või ei ole seda võimalik teha?

T. Kevvai: Kindlasti on võimalik välja tuua, aga kuna praegu on need taotlused – ligi 1000 taotlust - veel menetluses, siis meil ei ole veel võimalik seda hetkel teha.

S. Lotman: Aga põhimõtteliselt see ikkagi kunagi tuleb?

T. Kevvai: Kindlasti, põhimõtteliselt me püsihindamise käigus seda kogu aeg jälgime, kuigi ma ütleksin, et loomade heaolu kohta, et see ongi 1.4.2 põhieesmärk. 1.4.1 puhul ongi olnud eesmärk väikeste põllumajandusettevõtete tegevuse mitmekesistamine põllumajanduse sees.

S. Lotman: Kunagi need ikkagi välja tuuakse?

T. Kevvai: Me peame neid ju erinevate indikaatorite ja kriteeriumite osas välja tooma.

Võtaks omalt poolt kokku, et ühelt poolt selle seirearuande osas oli paar sellist statistilist märkust: üks puudutas siis tehnilist abi ja teine Jüri Rute ettepanekut selgemini välja tuua see poollooduslike koosluste meetme tulemus, kuna selles osas oli suur diskussioon. Toimunud arutelu kokkuvõttena esitame ministrile välja vahendite ümbertõstmise teema ja toimunud diskussiooni nende meetmete osas, kus on meil tulnud taotlusi rohkem kui oli eelarve. Kuigi võin juba ette öelda, et ministri selge seisukoht on, et me peame tekitama ootuse, et raha ei tõsteta juurde. Arvan, et seirekomisjoni, vähemalt ministeeriumil, on õiguspärane ootus, et toimub „ranking“ ja eelarvet on nii palju kui on ühele meetmele ette nähtud, mitte ei hakata tegema erandeid. Seirearuande sisu osas, väljaarvatud need kaks tehnilist märkust, tegelikult muid märkusi ei olnud. **Võib olla väljaarvatud Kalle Reiteri märkus, et kas need indikatsioonid, mis siin ettekandes olid, sellel sügisel avatavate meetmete osas, kas need on läbimõeldud. Aga see vist ei olegi seirearuande osa otseselt. Kuna seirearuanne käsitleb 2007 aasta tegevust, siis see oli täiendav info.** Omalt poolt ütlen, et me oleme sellesse rütmi sisse saamas, et suudame tagada, et me peame tähtaegadest järjest täpsemalt kinni kui senini. Ja mida aasta edasi, siis arvan, et aasta 2009 on võib olla juba suhteliselt rutiinne, et me saame tagada, et avame meetmeid täpselt siis kui kavandatud. On tulnud ettepanekuid, et kui on investeringumeede, siis vastuvõtt sügisel, et kevadeks otsused käes ja suvel saab investeerida. Kindlasti selle tsükli sellisena kujundame, et sektorile oleks võimalikult sobiv ajastus. Teisalt on tulnud ettepanekuid PRIA menetlustähtaegade lühendamiseks. Aga praegu ma näen, et menetlusperioodi lühenemine ei ole võimalik, sest PRIA ei ole vist kunagi olnud nii palju taotlusi menetluses kui praegu.

J. Hämmal: Sel aasta menetleda umbes 4000 taotlust ja nendest ca 3000 on vaja ka hinnata. Hindamine toob juurde 1/3 töömahtu ja ega meil analüütikute maht on see sama, mis meil on ja juurde pole saanud kitsa eelarve tingimustes ka võtta. Praegu tegemist, et püsida tähtaegades.

T. Kevvai: Täpsustuseks veel nii palju, et kui Sa mainid 4000 taotlust, siis need on investeringumeetmed, kui sinna lisada veel pindalatoetused, siis see arv on kordades suurem.

K. Nurm: Kas võib täna prognoosida, mis kuupäeval, mis meetme tulemused avalikustatakse?

J. Hämmal: Hoiame nendest tähtaegadest kinni, mis meil määrusega on ette nähtud, võib olla läheb mõni päev siia-sinna, kuid üle nädala ei tahaks üle minna.

M. Timmo: Praegu on mure sellega, kuidas taotlused kvalitatiivses mõttes ära hinnata. Täna on meil kvantitatiivsed andmed laekumiste kohta, ja nende põhjal ei tohiks me täna

kindlasti teha mingeid järeldusi või otsuseid, et meil ühes või teises kohas on liiga vähe või liiga palju. Mul on tõeline mure PRIA pärast, sest kriteeriume on küllaltki palju ja nad on suhteliselt keerulised, mismoodi inimesed suudavad kõigile hinnangut anda. Üks mõte, et kuidas alati kui keegi väljastpoolt Ametit hindab, siis on nagunii halvasti sihtgrupi seisukohalt, on väga hea kaasata seda sihtgruppi hindamisse, et kasvatada seda sotsiaalset vastutust.

T. Kevvai: Eks käivituva Leader meetmega seda delegeerimist ka teeme, kui see annab hea kogemuse, siis tulevikus kindlasti laiendame.

Kokkuvõtteks: seirekomisjon on valmis heaks kiitma seirearuannet nende märkustega, mida ma mainisin. Saadame 5 päeva jooksul aruande teksti teile kätte ja kui siis paari päeva jooksul ei tule ühtki märkust, siis loeme ta lõplikult heaks kiidetuks. Viime märkused sisse ja need, kes märkused tegid, saavad adekvaatselt vaadata, et muudatused oleksid sisse viidud.

2. MAKi teavitustegevustest

Ettekanne: Margus Palu

Arutelu:

T. Kevvai: Täna ettekande eest. Eelkõige ootaks seirekomiteelt ettepanekuid ja mõtteid selles osas, kuidas minna edasi.

K. Nurm: Avalikkuse harimine oleks minu arvates üks õilsamaid tegevusi, mille peale raha kulutada. Et kui mõelda, millised diskussioonid käivad teistes EL riikides, siis avalikkusel on alati oma väga selge seisukoht, milliseid lähenemisi, tegevusi ja eesmärke toetatakse. Avalikustamisel on väga suur roll, maale viimine ja nende asjade lahti rääkimine eesmärkidest ja saavutustest, on minu arvates üks geniaalsemaid lähenemisi või uuendusi kogu selles teavitustegevuses. Seda tahaks igal juhul toetada ja julgustada seda tegema. Ja kui on vaja organisatsioonide abi selliste tuuride korraldamisele, siis ma usun, et me oleme selleks valmis.

T. Kevvai: Oluline on, et ühiskond laiemalt peaks seda diskussiooni.

S. Lotman: Tahtsin ainult toetada seda avalikustamist. Eriti seda ajakirjanike väljasõitude teemat, sest see tõepoolest on efektiivne moodus oma sõnumi edastamiseks.

M. Timmo: Teine pool on see, kuidas teha koostööd teiste ministeeriumitega ja teiste eluvaldkondadega. Millist rolli mängib nende tegevus kogu selles maaelus ja maaettevõtluses, see on väga suur probleem olnud, sest siplene ainult PM vahendite raames.

M. Palu: See on vist sarnane probleem ka teistes valdkondades vaadates Siseministeeriumi ja regionaalministri rolli. See ei ole ilmselt ainult teavitamise küsimus.

T. Kevvai: Tuleme sügisel avalikustamise juurde korra tagasi. Arutame ka PRIAga edasi, lihtsalt, et saaksite rohkem enda jaoks asju läbi mõelda ning mõtteid ja ettepanekuid seirekomiteesse tuua selles osas, kuidas avalikustamisega edasi minna. Üks avalikustamise ja diskussiooni platvormi tekitamise vahendeid on maaeluvõrgustik, mis Euroopa tasandil peaks saama ametliku avalöögi maaelu konverentsil, mis toimub sügisel. Aga meil endal, Eesti maaeluvõrgustik plaanib korraldada 03.-04.07. LEADERi suvepäevad, mis sisuliselt tahab korraldada põllumajandusega otseselt mitteseotud inimestega paneeldiskussioone maaelu arengust ja LEADERi rollist laiemalt. Võib olla tuleb huvitav diskussioon.

M. Mikk: Inimesed teavad päris hästi, mida toetatakse, aga laiemast taustast, miks üht või teist asja toetatakse, ei teata. Minu arvates on see laiem tausta tutvustamine kindlasti üks asi, mida peaks just rõhutama.

T. Kevvai: See on olnud palju diskussiooniks. "Miks" on tavaliselt inimestele ja ajakirjanikele mitteatraktiivne teema, aga võtame arvesse. Üritame väljasõitude kaudu selgitada ja rääkida, miks tehakse asju.

3. MAK 2007 – 2013 muudatused.

Ettekanne: Ove Pöder

Kommentaariid, küsimused:

M. Lahtmets: Meede 3.1 tutvustuses käis läbi mõiste „suurprojekt“, mis MAKis endas ei sisaldu. Mis on suurprojekt meie mõistes, millised on kriteeriumid? Suurprojekt, mis on kasutusel struktuurfondides, on ilmselt teise sisuga.

Leader - lisatakse 5 aasta tegutsemise kriteerium. Kas see kriteerium võib osutada uutele tegevusgruppidele välistavaks, kes ilmselt lähiaastatel ei saa tegevusgrupi staatust taotleda?

O. Pöder: See nõue ei ole tegevusgruppidele, vaid võimalikele toetuse saajatele (projektitaotlejatele), kes tulevad meetmete raames toetust küsima.

T. Kevvai: 5 aastat on mõeldud tulevikku mitte minevikku.

O. Pöder: Suurprojektid on ära mainitud ka MAKis. Neid on mainitud kui suured projektid, mis jäävad vahemikku 100 000 eurot kuni 300 000 eurot.

K. Kreegipuu: Küsimus on põllumajandushariduse kohta, ütlesite, et see osutus nagu mitte vajalikuks - see hariduse ja kogemuse nõue. Kas seda saaks kommenteerida? Miks väidate, et see osutus ebaotstarbekaks?

Ü. Puusta: Kui vaadata meetme 1.4.1 määrust, siis taotlejateks peavad olema juba tegutsevad põllumajandustootjad. Meil ei ole tegemist stardiabiga. Meil on olemas põllumajandusettevõtted, kes on kaua tegutsenud, kellel on olemas pikaajaline töökogemus või haridus. Kindlasti me väärtustame ettevõtjate kogemust. Kui me vaatame meetme 1.4.1 sihtgruppi, siis tegemist on kogemustega ettevõtjatega.

O. Pöder: Nõudega ei välista me kedagi.

Ü. Puusta: Eesmärk on vähendada bürokraatiat ja paberite esitamist, mis lisandväärtust ei anna.

T. Kevvai: See oli üks seirekomisjoni istungil tehtud muudatusettepanek, et see nõue välja jätta.

M. Timmo: Väikeprojektide, see on kuni 100 000 eurot, hindamisel moodustatakse paremusjärjestus 2 osas: põllumajandustootjad ja muud ettevõtjad. Eelarve on praegu jaotatud nagu 2 taskusse. Mida see täpsemalt tähendab? Kas nende kahe tasku raha mahud on fikseeritud? Kui ühes taskus tuleb 10% rohkem või 10% vähem, siis moodustatakse paremusjärjestus ja 10% jääb neil saamata. Algselt kui me kokku leppisime sai taskute vahel liikuda väikeprojektide osas, kui põllumajandus taotlusi nii palju ei tule, siis kasutatakse raha ära ikkagi kogu ulatuses. Kui tuleb ületaotlemine mõlemas osas, siis neid hinnatakse.

T. Kevvai: Täpsustame sõnastust. Kokkulepe jäi, et on kolm taskut – suured ja kaks väikest. Praegu on taotlusi tulnud rohkem mittepõllumajandustootjatelt kui põllumajandustootjatelt ja need mahuvad eelarve piiridesse, siis mahutame nad eelarve piiridesse ära. Et meie ei tõmba 50% juures piiri. Programmi mõttes peame 50% piiri

jälgima. Kui selgub, et mittepõllumajandustootjad on vähem aktiivsed kui põllumajandustootjad, siis peame analüüsima olukorda ning võib olla ka seda proportsiooni muutma.

M. Timmo: Muudatus 4 telg, kuidas aru saada "kattuvus teiste toetuskeemidega"?

O. Põder: Ühe sama tegevuse jaoks ei tohi toetust küsida ega ei tohi olla saadud kahest kohast.

M. Timmo: Ei saa aru, et "meetmel 3.1 ja 4 leader lisatakse vähese tähtsusega abi skeemi".

T. Kevvai: Peame ütleva, millise riigiabi kategooria alla üks või teine meede läheb. Riigiabi tabelisse see ära märkida, millise riigiabi skeemi alla meede läheb.

M. Timmo: Aga praktiline näide.

T. Kevvai: Kui vähese tähtsusega abi skeemi all, siis abi võib saada 200 000 eurot 3 aasta jooksul sõltumata meetmest.

M. Lahtmets: Vähese tähtsusega abi puhul tähendab see seda, et kui ühest meetmest nii palju on saadud, siis teistest meetmest ei tohi enam toetust saada.

T. Kevvai: Rahandusministeerium peaks olema välja töötanud vähese tähtsusega riigiabi registri, kust peaks siis näha olema palju ühe sõi teise vähese tähtsusega riigiabi alla kuuluva meetme raames on ettevõtja toetust saanud. Sisuliselt peaks sealt näha olema, et taotlejad ei saaks vähese tähtsusega riigiabi rohkem kui 200 000 eurot 3 aasta jooksul.

M. Lahtmets: Toetuse taotlust esitades peab taotleja oma allkirjaga kinnitama, et kui palju on ta saanud vähese tähtsusega riigiabi. See on taotleja enda vastutus jälgida, kui palju on ta saanud millist toetust. See puudutab kõiki meetmeid - nii MAKi kui ka struktuurfondide meetmeid.

M. Timmo: Suurprojektide juures on 300 000 tuhat eurot.

K. Kalmann: Suurprojektide juures see ei laiene.

T. Kevvai: Mõte on selles, et vältida ebavõrdset konkurentsi.

K. Reiter: Kas on reaalne et põllumajandustoetuse investeringu saajate ringi ja võimalusi ja tingimusi laiendada?

T. Kevvai: Tuleb juurde üks meede – tootjagrupid, aga hetkel ei ole ette nähtud taotlejate ringi laienemist. Kui jõuame 2010 aasta vahehindamise, siis analüüsitakse olukorda. Praegu käib Euroopa tasandil ühise põllumajanduspoliitika "tervisekontrolli" arutelu. Seal on üheks temaatikaks ka maaelu arengukavad. Mõte on see, et MAKid võtaksid vajadusel arvesse uusi väljakutseid ja pühendaks rohkem tähelepanu bioenergiale, kliima muutustele jm sellistele küsimustele. Kuna Eesti modulatsiooni ei rakenda, siis meie võimalused on sellest piiratud.

K. Nurm: Küsimus finantstabeli kohta – viimasel real on öeldud, et eelmise MAKi 1. telje meetmes "nõuetele vastavusse viimine" jäi raha üle. Nüüd tahame selle raha MAK 1. telje meetmete vahel ära jagada. Kas ma saan õigesti aru, et iga meede saab mõne miljoni juurde? See ei anna ühelegi meetmetele midagi märkimisväärset juurde. Kas ei saaks siis seda summat noortalunikele juurde suunata hoopis? Seal võiks ta tervikuna juurde lisades anda märkimisväärse efekti.

T. Kevvai: Valdavalt on tegemist uue meetme, so. 1.9 rahastamiseks mõeldud raha lisamisega.

K. Nurm: Teine küsimus on kiviaedade kohta. Mis saab kiviaedadest, mis on kõrgemad kui 0,9 m. Kunagi oli suur diskussioon sel teemal, ja sel ettepanekul oli hulk toetajaid, et